

Asia: VN/25959/2022

Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden rahoituksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä asetuksesta

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että hyvinvointialueiden rahoituksen tulee olla riittävän kestäväällä pohjalla, jotta itsenäisyytemme ajan suurin hallinnollinen uudistus saadaan vietyä läpi häiriöttä ja kansalaisten lakisääteiset palvelutarpeet täytettyä. Rahoituksen perusteiden täytyy kuitenkin kestää kriittinen tarkastelu alueellisen oikeudenmukaisuuden, kansalaisten yhdenvertaisten lakisääteisten palvelutarpeiden ja veronmaksajien kohtuullisen verorasituksen näkökulmasta.

2. Hyvinvointialueindeksin laskenta (1 §)

Asetuksella 1 § annettaisiin tarkemmat säännökset hyvinvointialueiden hintaindeksin laskennasta. Rahoituslain 8 §:n 1 momentin mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueiden hintaindeksiä laskettaessa yleisen ansiotasoindeksin painokerroin on 0,60, kuluttajahintaindeksin 0,30 ja hyvinvointialueyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuisen muutoksen 0,10. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin hyvinvointialueiden hintaindeksin laskennasta. Pykälän perusteluiden (HE 241/2020 vp, s. 941-942) mukaan hyvinvointialueiden hintaindeksin muodostuksessa yleisenä periaatteena olisi pyrkiä mahdollisimman yksinkertaiseen, selkeään ja läpinäkyvään indeksiin, joka kuvaa riittävän hyvin hyvinvointialueiden kustannustason nousua.

Tilastokeskuksen ilmoittama kuluttajahintojen inflaatio Suomessa oli lokakuussa 8,3 % ja vuotta 2023 koskevien inflaatioennusteiden taso on noin 4 %. Inflaation ollessa suurta on vaarana, että hintaindeksi ei korvaa riittävästi kustannustason nousua (ansiotason kehitys on jäämässä inflaatiovauhdin alle). Vuoden 2023 rahoitustaso on jo poikkeuksellisen korkean inflaation vuoksi riittämätön. Hintaindeksi ei kuvaa nykymuodossaan riittävän hyvin hyvinvointialueiden kustannustason nousua ja on talouden häiriötilanteissa myös jälkijättöinen.

3. Rahoituksen määräytymistekijöiden perushinnat vuodelle 2023 (2 §)

Ei erillistä lausuttavaa.

4. Hyte-kertoimen indikaattorit, niiden painokertoimet ja laskennassa käytettävät tilastotiedot (3 §)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen indikaattoreista, niiden painokertoimista sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa indikaattorien olevan riittävästi perusteltuja ja ottavan kohtuullisesti huomioon alueiden väliset erot. Indikaattorit ovat kuitenkin yleisesti suppeita ja Hyte-kertoimen vaikutus sekä ikääntyvien ihmisten palvelutarpeeseen liittyvien indikaattorien osuus rahoitusmallissa on liian vähäinen. Indikaattorien suppeus estää kuitenkin liian monimutkaisen arviointimallin muodostumista. Valittujen indikaattorien riskinä on se, että ne saattavat ohjata toimintaa siten, että indikaattoreina olevien potilas-/asiakasryhmien hoitoa painotetaan muita enemmän ja tämä vääristää tarveperusteista palvelutuotantoa. Jotta edellä mainittu riski ei realisoituisi, tulisi indikaattoreita täydentää sellaisilla suureilla, jotka mahdollistaisivat myös terveydentilan muutoksen arvioimisen ja näitä tietoja käytettäisiin osana rahoituksen tarveperusteisuuden arviointia.

5. Pelastustoimen rahoituksen riskiruutujen riskitason laskenta, riskikertoimen tekijät ja niiden painokertoimet (4 §)

Ei erillistä lausuttavaa.

6. Rahoituslaskelmien tarkistaminen vuonna 2023, kuntien takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottaminen (7 § 1 mom.)

Rahoituksen tarkistaminen vuonna 2022 tilinpäätöstietojen perusteella on perusteltua. Kuntien edellä mainittuihin vuoden 2022 kustannustietoihin on havaittu sisältyvän sellaisia useampaan vuoteen kohdistuvia takautuvia palkkaharmonisaation kustannuksia, jotka vääristäisivät kunnittaisia ja aluekohtaisia kustannustietoja ja niihin perustuvaa rahoituksen siirtoa kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Mikäli takautuvia palkkaharmonisaation kustannuksia ei oikaista pois, ne vääristävät pysyvästi hyvinvointialueen rahoituksen liian suureksi. Palkkaharmonisaatioon liittyy myös alueiden väliseen tasapuoliseen kohteluun liittyvä seikka. Ei voi olla niin, että ne kunnat, missä on integroidun sote kuntayhtymän puitteissa tehty jo palkkaharmonisaatiotyötä, maksavat sen kustannukset omista varoistaan, kun taas alueet mitkä käynnistävät harmonisaatiotyön vasta hyvinvointialueella maksattavat sen kustannukset valtion rahoituksella. Palkkaharmonisaation käsittely pitää valtakunnan tasolla olla alueiden kesken yhdenvertaista ja oikeudenmukaista. Osassa hyvinvointialueita takautuvia päätöksiä palkkaharmonisaatiosta saattaa tulla vasta vuoden 2023 puolella tai myöhemmin ja niiden käsittelyssä tulee noudattaa yhtäläisiä periaatteita kustannusvastuun jakautumisen osalta.

Niemi Antti
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä

Orelma Eevaliisa

Päijät-Hämeen hyvinvointialue - Talousjohtaja Antti Niemi, Päijät-Hämeen
hyvinvointialue